

Nové slovenské mená lišajníkov a machorastov

New Slovak vernacular names of lichens and mosses

ANNA KUBINSKÁ & IVAN PIŠÚT

Botanický ústav SAV, Dúbravská cesta 14, 842 23 Bratislava

New Slovak vernacular names of 49 lichens, 28 liverworts and 111 mosses are presented.

V minulosti sa u nás neveľmi pociťovala (azda s výnimkou húb) potreba tvorby národných mien nižších rastlín. Bol to nepochybne dôsledok a odraz zaostávania výskumu a nezájmu odborných kruhov o tieto skupiny rastlín. Istým pokrokom bola situácia v bryológii, keď sa tvorili slovenské rodové mená machov (Peciar 1957), pečeňoviek (Peciar 1959) a viacerých druhov machorastov (Peciar 1965). V lichenológii bolo dlho známych iba neveľa mien lišajníkov (lichenizovaných húb) používaných v učebniciach. Požiadavky orgánov ochrany prírody, práce na Flóre nižších rastlín Slovenska a potreba tvorby národných názvov pre viaceré publikácie, postupne napokon vyústili do snahy vybudovať základy slovenských mien lišajníkov (Pišút et al. 1983, 1989, 1991) i machorastov (Kubinská & Peciar 1992). Aktuálny slovenský preklad publikácie o lišajníkoch, machorastoch a papraďorastoch (Kremer & Muhle 1997) si vyžadoval opäť vytvoriť väčší počet druhových a niekoľko rodových mien (v texte vytlačené tučne) z vyššie spomínaných skupín.

Za jazykovú revíziu novo navrhovaných mien aj na tomto mieste ďakujeme dr. I. Masárovi. Príspevok sme realizovali v rámci projektu č. 5048 - Flóra Slovenska - nižšie rastliny, Ascomycota I., II., Bryophyta. Latinské názvy lišajníkov, machorastov a skratky autorov sú podľa prác Pišút & al. (1998) a Kubinská & Janovicová (1998).

lišajníky (*Lichenes*)

Acarospora sinopica - mnohospórovka železitá

Arthonia tumidula - artónia rumelkovitá

Aspicilia contorta - manovník stlačený

Caloplaca citrina - krásnica citrónová, *C. flavescens* - k. lúčovitá

Cladonia caespiticia - dutohlávka trsovitá, *C. convoluta* - d. zavinutá, *C. floerkeana* - d. Flörkeho, *C. foliacea* - d. listovitá, *C. parasitica* - d. pôvabná, *C. sulphurina* - d. sivožltá, *C. uncialis* - d. šidlovitá

Collema polycarpon - koléma mnohoplodá, *C. tuniforme* - k. figovitá

Dactylina madreporiformis - prstovka koralovitá

Diploschistes murorum - sivoš machový

Gyalecta jenensis - kryptovka jenská

Lecanora coilocarpa - lekanora severská, *L. argentata* - l. striebriстая

Lecidea silacea - šaločka hrdzavá

Lichina confinis - lichína kričkovitá

Lobothallia radiosa - manovník lúčovitý

Normandina pulchella - normandína pôvabná
Omphalina hudsoniana - kalichovka Hudsonova, *O. umbellifera* - k. okolíkovitá
Opegrapha vermicellifera - čiarovnica červovitá
Ochrolechia tartarea - svetlokôrka vínovitá
Parmelia acetabulum - diskovka čiaškovitá, *P. carporhizans* - d. brvitá, *P. exasperatula* - d. kyjačikovitá, *P. omphalodes* - d. pupkovitá, *P. septentrionalis* - d. severská
Parmeliella plumbea - diskovnička olovená
Parmeliopsis hyperopta - diskovnica sivá
Petractis clausa - skalnička lúčovitá
Physcia caesia - fycia modrosivá
Physconia muscigena - fyskónia machová, *P. pulverulacea* - f. poprášená
Pleopsidium chlorophanum - mnohospórovka žltá
Pseudocyphellaria crocea - pacyfela šafranová
Rhizocarpon lecanorinum - zemepisník lekanorovitý
Solenopsis candicans - solenopsóra belavá
Stereocaulon alpinum - drevkatec alpínsky
Teloschistes flavicans - krásnik žltavý, *T. chrysoptalmus* - k. zlatý
Toninia candida - riasanka biela, *T. toniniana* - r. ružová
Usnea articulata - bradatec článkovitý
Vulpicida pinastri - pľuzgierka borovicová

machorasty (Bryophyta)

pečeňovky (Marchantiopsida)

Anastrepta orcadensis - chlopňovka orknejská
Anthelia julacea - kvetuša jahňadovitá
Anthoceros agrestis - rožtek bodkovaný
Bazzania flaccida - korbáčovec ochabnutý
Calypogeia muelleriana - čiapočka Müllerova
Chiloscyphus pallescens - pošovka bledá
Fossombronia caespitiformis - škridlovka trsnatá, *F. wondraczekii* - š. Vondráčková
Gymnomitrium coralloides - holohlávok koralovitý
Harpanthus flotovianus - kosierik Flotowov
Lophocolea minor Nees - hrebeňovec malý
Lophozia capitata - zárezovka hlávkovitá, *L. incisa* - z. roztrapkaná
Metzgeria temperata - stužtička pestrá
Mylia anomala - mýlia nesúmerná
Nardia compressa - obličkovec sploštený
Plagiochasma rupestre - krátkonôžka skalná
Plagiochila punctata - papraďovka bodkovaná
Porella arboris-vitae - uchatka hladkoplodá
Riccardia chamaedryfolia - chabuľa bradolistá, *R. palmata* - ch. palmovitá
Riccia breidleri - mrvka Breidlerova, *R. huebeneriana* - m. Hübenerova
Sauteria alpina - sotéria alpská
Scapania aspera - korýtkovec drsný
Sphenolobus helleranus - klinovček Hellerov
Sphaerocarpos michelii - gul'kovec Michelov

Targionia hypophylla - jazýček podlískovitý

machy (*Bryopsida*)

Aloina rigida - tučnolist tuhý

Amblyodon dealbatus - tupozub belavý

Amblystegium subtile - pavučinovec jemný, *A. tenax* - p. pevný

Andreaea nivalis - štrbinka snežná, *A. rothii* - š. Rothova

Anoetangium aestivum - čiaškovec hustý

Anomodon longifolius - drsnolist dlhý

Atrichum tenellum - katarínka jemná

Aulacomnium androgynum - pásikavec obojaký, *A. turgidum* - p. tundrový

Bartramia stricta - štetinka tuhá

Braunia alopecura - vrúbovka psiarkovitá

Bryoerythrophyllum recurvirostrum - palošík zakrivený

Bryoxiphium norvegicum - mečiarik nórsky

Bryum erythrocarpum - prútnik červenoplodý

Calliergon sarmentosum - barinovec pospletaný

Campylopus fragilis - kriváčik krehký, *C. polytrichoides* - k. ploníkovitý

Catocopium nigritum - háčikovec čiernastý

Cinclidium stygium - kopolka odpudivá

Cinclidotus aquaticus - mriežkovec vodný

Cirriphyllum cirrosus - chvostík úponkatý, *C. piliferum* - ch. vlasovitý, *C. tommasinii*

- ch. Vaucherov

Coscinodon cribrosus - sieťovec vankúšikovitý

Crossidium squamiferum - riasnatka šupinatá

Cyrtomnium hymenophylloides - meríkovec blanolistý

Desmatodon latifolius - spletenec širokolistý

Dicranella palustris - dvojhrotka kostrbatá, *D. schreberiana* - d. Schreberova

Dicranoweisia cirrata - drobnohrotka poprehýbaná

Dicranodontium demudatum - hrotozubec lámavý

Dicranum elongatum - dvojhrot predĺžený, *D. muehlenbeckii* - d. Mühlenbeckov, *D.*

tauricum - d. vzpriamený

Dichodontium pellucidum - klanozubec priesvitný

Didymodon ferrugineus - fúzatka prehnutá, *D. giganteus* - f. obrovská, *D. vinealis* - f.

viničná

Distichophyllum carinatum - dvojlístok člnkovitý

Drapanocladus revolvens - kosáčik obrátený

Entodon concinnus - trávnaec nežný, *E. schleicheri* - t. Schleicherov

Entosthodon curvisetus - miešok poskrúcaný

Ephemerum serratum - prchávkva pílkovitá

Eucladium verticillatum - krásavec praslenovitý

Fabronia octoblepharis - zubačka bičíkovitá

Fissidens taxifolius - pošvatec tisolistý

Grimmia atrata - drobivka čiernastá, *G. incurva* - d. zakrivená

Gymnostomum calcareum - naháčik vápnomilný

Herzogiella seligeri - trúchnivka Seligerova

Heterocladium heteropterum - výbežkatec rôznolistý

Hygrohypnum ochraceum Loeske - zmáčanec žltý
Hypnum lacunosum - rakyt jamkatý, *H. revolutum* - r. vrcholíkovitý
Isopterygiopsis pulchella - drobnolistok krásny
Isothecium myurum - plazivec chvostíkovitý
Kiaeria starkei - briadka Starkeova
Leptodontium flexifolium - čibis krivolistý
Mielichhoferia mielichhoferi - bavorka Mielichhoferova
Mnium hornum - merík trnitý
Myurella julacea - myšichvost jahňadovitý
Oligotrichum hercynicum - plešivec hercýnsky
Orthodontium lineare - slankavec čiarkovitý
Orthothecium rufescens - rovnoplod ryšavý
Orthotrichum affine - bochník spletený
Orthotrichum cupulatum - bochník čiaškovitý
Palustriella commutata - kosierik premenlivý
Paraleucobryum enerve - rebrovec belavý
Plagiobryum zierii - jahňadník striebřistý
Pogonatum aloides - ploníček zúbkatý
Pohlia wahlenbergii - celokrajka belavá
Polytrichum sexangulare - ploník snežný, *P. strictum* - p. tuhý
Pseudoleskeella nervosa - niřovka žilnatá
Psilopilum laevigatum - plešatec hladký
Pterogonium gracile - krídlatec štíhly
Ptychodium plicatum - riasnatka pôvabná
Racomitrium aciculare - trhanček ihlovitý, *R. lanuginosum* - t. chlpatý
Rhodobryum ontariense - ružolistok kanadský
Rhynchostegiella tenella - zobuľka tenučká
Rhynchostegium riparioides - zobáčik brehový
Rhytidiadelphus loreus - kostrbatec remeňovitý
Saelania glaucescens - sivuška modravá
Sanionia uncinata - kosáčik pazúrikatý
Schistidium maritimum - vrstevnatka prímorská
Schistostega pennata - tieňovka svietivá
Sphagnum compactum - rašelinník stlačený, *S. denticulatum* - r. zúbkatý, *S. fimbriatum* - r. prstovitý, *S. fuscum* - r. hnedý, *S. magellanicum* - r. patagónsky, *S. papillosum* - r. bradavičnatý
Splachnum ampullaceum - ampulka bankovitá, *S. luteum* - a. žltá, *S. rubrum* - a. červená
Stegonia latifolia - širokolist striebřistý
Thamnobryum alopecurum - stromkovec psiarkovitý
Timmia austriaca - strapaňa rakúska
Tomenthypnum nitens - chlpáčik lesklý
Tortella fragilis - závitovka krehká
Tortula norvegica - skrútenec nórsky, *T. ruralis* - s. obyčajný, *T. subulata* - s. šidlovitý
Trematodon ambiguus - dierkavec predĺžený
Trichostomum brachyodontium - chlpatец krátkozúbkatý
Ulota phyllantha - brčkavec kvetolistý
Weissia brachycarpa - brvinka krátkoplodá

Literatúra

- Kremer B. P. & Muhle H., 1997: Flechten, Moose, Farne. Mosaik Verlag, München.
- Kubinská A. & Janovicová K., 1998: Machorasty. pp. 297-331. - In: Marhold K. & Hindák F. (eds), Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. Veda, Bratislava.
- Kubinská A. & Peciar V., 1992: Slovenské mená machorastov. - Kultúra slova, 5/6: 159-162.
- Peciar V., 1957: Slovenská bryologická nomenklatura. Časť I. *Musci*. - Slovenské odborné názvoslovie 6: 166-174.
- Peciar V., 1959: Slovenská bryologická nomenklatura. Časť II. *Hepaticae*. - Slovenské odborné názvoslovie 7: 207-209.
- Peciar V., 1965: Machorasty (*Bryophyta*). pp. 287-385. - In: Hindák F. & al., Malý kľúč výtrusných rastlín. I. diel. SPN, Bratislava.
- Pišút I., Guttová A., Lackovičová A. & Lisická E., 1998: Lichenizované huby (lišajníky). pp. 229-295. - In: Marhold K. & Hindák F. (eds), Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. Veda, Bratislava.
- Pišút I., Lackovičová A. & Lisická E., 1983: Slovenské mená lišajníkov (lichenizovaných húb). - Kultúra slova, 17: 151-160.
- Pišút I., Lackovičová A. & Lisická E., 1989: Slovenské mená lišajníkov (lichenizovaných húb) II. - Kultúra slova, 23: 363-365.
- Pišút I., Lackovičová A. & Lisická E., 1991: Slovenské názvoslovie lišajníkov. - Bull. Slov Bot. Spoločn., Bratislava, 13: 34-43.

Za poznaním flóry Rakúska

V dňoch 12.-13. júna 1997 sa uskutočnila floristická exkurzia do vápencovej oblasti východných Álp. Dovedna 33 účastníkov obdivovalo krásu prírodného parku Raxalpe, vzdialeného asi 90 km od Viedne. Vysokú botanickú odbornosť tejto akcie garantovala prítomnosť sprievodcu našej výpravy Prof. Dr. H. Niklfelda (Institut für Botanik der Universität Wien).

Na náhornej planine Rax v nadmorskej výške od 1550 - 1800 m n. m. niektorí po prvý raz videli endemity a subendemity Kalkalpen a Ostalpen - napr. *Primula clusiana* Tausch, *Draba stellata* Jacq., *Galium meliodorum* (Beck) Fritsch, *Leontodon montaniformis* Widd., *Rhodothamnus chamaecistus* (L.) Rchb., *Dianthus alpinus* L. a *Soldanella austriaca* Vierh. Zoznámili sme sa aj s inými druhmi, ktoré v západokarpatskej flóre Slovenska nie sú zastúpené - napr. *Erica carnea* L., *Galium noricum* Ehrend., *Globularia nudicaulis* L., *Cerastium carinthiacum* Vest, *Potentilla clusiana* Jacq., *Polygala chamaebuxus* L. a mnoho ďalších.

Podvečer 12. 6. začalo svať slniečko a tak sa časť účastníkov rozhodla dobyť vrchol kóty Heukuppe (2007 m). Na druhý deň ráno sme z okien našej ubytovacej základne mohli vidieť stádo pravých alpských kamzíkov pasúcich sa v tesnej blízkosti chaty Karl Ludwig-Haus (1804 m), v okolí ktorej sa dopoludnia botanizovalo.

Bola to vydarená akcia, čo podnietilo množstvo návrhov na jej opakovanie, napr. vypraviť sa na Schneeberg. Neostáva len dúfať, že sa toto želanie stane skutočnosťou, pretože interbotanické vzťahy sa na podobných podujatiach môžu len utužiť a prehĺbiť.

Eleonóra Michalková